

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาระดับปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น จึงได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
2. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
  - 2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - 2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
  - 2.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
  - 2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  - 2.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
  - 2.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
  - 2.7 การนิเทศการศึกษา
  - 2.8 การแนะแนวการศึกษา
  - 2.9 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา
  - 2.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
  - 2.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
  - 2.12 การส่งเสริมและสนับสนุนแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่น
3. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่ออกตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคล มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชา มีการกำกับติดตามการบริหารกิจการสถานศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการด้านการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และจัดสถานศึกษาให้มีคุณภาพให้สถานศึกษาแบ่งส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาและระเบียบคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา โดยแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็นกลุ่มหรือศูนย์เช่น กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคลและกลุ่มบริหารงานทั่วไปซึ่งการบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่ง และเป็นงานหลักที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน เพราะงานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้น ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีความรู้ คู่คุณธรรม และมีลักษณะที่พึงประสงค์ เก่ง ดี มีความสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) ที่ได้กล่าวถึง ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กรหน่วยงาน สถาบันอื่น

สอดคล้องกับ ประพัฒน์พงค์ เสนาฤทธิ์ (2546 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า ภารกิจหลักของโรงเรียน คือ งานวิชาการและสิ่งที่คุณเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนสังคม โดยส่วนรวมต้องการจากโรงเรียน คือ บริการทางการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ และมาตรฐานสูง

นับได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจ หรือเป็นหลักที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการ ไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนาธรรมที่จะทำให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานด้านผู้เรียนและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) ที่ได้กล่าวถึง ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิคบุคคล ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนแก่บุคคล ครอบครัวยุ ว องค์กรหน่วยงาน สถาบันอื่น

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นผลงานที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อที่สถานศึกษาจะได้มีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำ สาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเพิ่มเติม เป็นรายปี จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับ สุชาดา วัชวุฒิ (2546 : 25) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาจะมุ่งที่ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็น ไปตามมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางกำหนด และพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ตอบสนองความต้องการ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนจัดให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกันกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดทำด้วย เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา คือ

1.1 หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสนุกและเกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจ และเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจและประสบการณ์ ให้ผู้เรียน และพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานอย่างอิสระและร่วมมือกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยี

1.2 หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจ และศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันว่ามิอิทธิพลต่อดัวบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มี

ความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้นมีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษา ควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ องค์กรปกครองของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ ดังนี้

- 1.2.1 วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
- 1.2.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 1.2.3 โครงสร้างหลักสูตร
- 1.2.4 รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 1.2.5 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 1.2.6 การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริม
- 1.2.7 การวัดผลประเมินผล
- 1.2.8 การบริหารจัดการหลักสูตร

การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการการสอนและการประเมินกระบวนการการสอนของตนเอง เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุง ให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็น

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 117) ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างหลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์

ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัย ความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชนร่วมกัน กับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนา ให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการและการติดตามผล

ตลอดจนทำรายงานแจ้งสาธารณชนและส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรสถานศึกษา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้กำหนด สถานศึกษาจะต้องทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้นนั้น ให้เป็นรายปี พร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้ครูทุกคน คือ ครูผู้สอน และครูสนับสนุนได้นำไปออกแบบการเรียน การสอน การ บูรณาการ โครงการร่วม เวลาเรียน การมอบหมายและโครงการงาน เพิ่มผลงานหรือ การบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้ง สถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงาน การ จัด การศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3. การกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่าง ๆ จากหลักสูตร การศึกษา ขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ทั้งนี้ ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของ สถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดใน ลักษณะผสมผสานบูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นหัวข้อเรื่องหรือจัดเป็น โครงการงานได้

4. การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สถานศึกษาต้อง มอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะสามารถ ทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และ 3 นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้สาระเรื่องที่ กำหนดได้ในระดับใด

5. การกำหนดเวลาเรียน

ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีนั้น สถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงความ จำเป็น ที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ ผู้เรียน มีทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การวิเคราะห์ และการ ใช้คอมพิวเตอร์ ด้วย วิธีการสอนที่ยืดหยุ่นหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ หรือสังคมศึกษา เป็นหลักตาม

ความเหมาะสมของท้องถิ่น บุคลากรการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระต่าง ๆ เข้ากับ หัวเรื่องอย่างสมดุล ควรกำหนด เวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้รายปี ดังนี้

5.1 ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ควรกำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับความจำเป็นในการสอนเพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และการ คิววิเคราะห์

5.2 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ผู้เรียนซึ่งได้ผ่านการเรียน การเล่นมาแล้วในช่วงชั้นนี้จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่องจึงเป็นเรื่อง สำคัญ หัวข้อเรื่องขนาดใหญ่ สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผลชอบ ไปศึกษาค้นคว้า ตามหัวข้อย่อยเหล่านี้ เป็นการสร้างความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัยควบคู่กับ การเรียน และ นำผลมาแสดงทำให้ผู้เรียนทุกคน ได้เรียนรู้ผลงานของกันและกันในรูปแบบ เพิ่มสะสมงาน

6. แนวทางการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยดีบรรลุตามที าคาดหวังจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานดังนี้

6.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี โดยวิเคราะห์จากมาตรฐาน การ เรียนรู้ ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ที่ระบุดังกล่าวถึงความสามารถของผู้เรียนซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีนั้น

6.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง รายปีที่ กำหนดไว้ในข้อ 1 ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ และมาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและ ของชุมชน

6.3 กำหนดเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 - 3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดเวลา เรียน ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

6.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี รวมทั้ง เวลา มาเขียนอธิบายรายวิชาประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลา มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการ เรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ

6.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีมาบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และนักเรียน ได้เรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ ที่คาดหวังรายปีทุกวิชาสำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น

6.6 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายปีและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

7. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม ให้เหมาะสมกับวัยวุฒิ วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงสิ่งต่อไปนี้

7.1 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

7.2 จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ตามธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

7.3 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม

7.4 จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

7.5 การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

8. การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สถานศึกษาร่วมกับชุมชนกำหนดลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

การนำหลักสูตร ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุดนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจแก่ครูผู้ทำการสอน ดังนี้

- 8.1 การศึกษาเอกสารหลักสูตร เช่น การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแม่บท แผนการสอน คู่มือครู กำหนดการสอน
- 8.2 การจัดชั้นเรียน และการจัดครูเข้าสอนประจำชั้น การจัดตารางสอน การควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานของครู
- 8.3 การศึกษาความต้องการของชุมชน สังคมและสถาบันระดับสูง ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร
- 8.4 การศึกษาทรัพยากร เช่น ทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณต่าง ๆ
- 8.5 การนิเทศติดตามผล ให้คำแนะนำในการเรียนการสอนของครู
- 8.6 การวัดผลประเมินผล การจัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผล การกำหนดกฎเกณฑ์การวัดผล การนำผลมาวิเคราะห์ และนำผลที่ได้ไปประเมินปรับปรุงการเรียน การสอน

สรุปการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการจัดทำร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ผู้ปกครอง ท้องถิ่น ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อเป็นหลักสูตร ที่สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ในการจัดทำต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตรต้องมีคุณภาพ สามารถพัฒนาหลักสูตร ได้ตามความจำเป็นและเป็นระบบ โดยการมีส่วนร่วมของบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดคุณภาพอย่างแท้จริงแก่ผู้เรียน

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรว่า มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพโดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม ค่านิยม อีกทั้งกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เป็น องค์ความรู้ ครอบคลุมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดทั้งหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้ให้แนว

ปฏิบัติในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิเทศคล
 ดังนี้

2.1 ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้น
 ผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้
 สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญ
 สถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และ
 การปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ให้
 สมดุลกันปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ
 กิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการ
 เรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น มามีส่วนร่วมในการ
 จัดการเรียนการสอน ตามความเหมาะสม

2.3 จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการ
 นิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการ
 สอนร่วมกันหรือแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2.4 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
 นอกจากนี้ คำริ บุญชู (2546 : 16) ได้ให้ความหมาย ของกระบวนการเรียนรู้ว่า
 หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้
 กระบวนการเรียน ต่างกับกระบวนการสอนกล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่แต่ละ
 บุคคลใช้เพื่อช่วยให้ตนเองเกิดการเรียนรู้ โดยผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จะตกแก่ผู้เรียนและ
 โดยผู้เรียนเท่านั้น แต่กระบวนการสอน เป็นกระบวนการที่บุคคลช่วยให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ โดย
 ผู้สอนมีหน้าที่สร้างสิ่งแวดล้อม เพื่อเร่งเร้า ชี้แนะ และคอยช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
 จึงมีองค์ประกอบการเรียนรู้ ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้คือ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับ
 สาระการเรียนรู้

2. ส่วนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้อันเป็นเครื่องมือสำคัญใน
 การเรียนรู้ครั้งต่อไป

กระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพไว้ในมาตรา 24 ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

แนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาด้อยที่สุดกว่าผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียน ในการแสวงหาความรู้ จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้น ไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ ของตน การจัด การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียน ให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลายผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดช่วงชั้นควรใช้รูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง

พร้อมนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะหน่วยงานปฏิบัติ ดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่จัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนดี คนเก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม
3. การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง
4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการเรียนการสอน นับว่าเป็นหัวใจของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำของโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบต่องานวิชาการ จะต้องทำงานร่วมกับครู โดยการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ครูทุกคน ได้ทำงานอย่างเต็มที่ ไม่ใช่การคุมบังคับแต่ใช้เทคนิคการกระตุ้นเตือน และเสริมสร้างความรู้ความสามารถให้กับครูแต่ละคน ผู้บริหารจะต้องดูแลให้ครูทำงานด้วยความขยัน อดทน สนใจหาความรู้เพิ่มเติมทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูปรับปรุงตนเองในด้านวิชาการด้วยการสนทนาอภิปราย ประชุมเกี่ยวกับงานวิชาการของโรงเรียน

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนรู้

การประเมินผลการสอน เป็นกระบวนการที่ใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของผู้สอนว่ามีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไรบ้าง ในขั้นตอนการดำเนินการสอน ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การเตรียมการสอน ระหว่างการสอน และการประเมินผลการเรียนว่ามีขั้นตอนใดบ้างที่ควรจะต้องแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ กมด. ฎุประเสริฐ (2544 : 51) และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 26 ได้กล่าวไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การร่วมกิจกรรม และรูปแบบการศึกษา การวัดผลประเมินผล ที่จะส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนจะต้องสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถจริงของผู้เรียน และสภาพที่แท้จริงของการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่มากกว่าการทดสอบ การประเมินการปฏิบัติหรือการประเมินความสามารถจริง ตามแนวคิดของ Wiggings (อ้างใน บุญชู ชลชัยเชิฐ, 2541 : 64) การประเมิน ตามสภาพจริงต้อง

สามารถทำให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่มีอยู่ไปใช้ หรือตามแนวคิดของ Tucker (อ้างใน บุญชู ชลชัยเกียรติ, 2541 : 64) กล่าวว่า การวัดผลการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในระดับต่างๆ เพราะผลจากการวัดผล จะเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจ ของครูและ บุคลากรทางการศึกษาเพื่อปรับปรุงการแนะแนว หลักสูตร แบบเรียน การใช้อุปกรณ์การสอน ตลอดจนระบบการบริหารของโรงเรียน โรงเรียนที่ต้องการปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มี ประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการวัดผลประเมินผลการศึกษาให้มาก

ความมุ่งหมาย ของการประเมินผลการศึกษา เป็นความมุ่งหมายที่ใช้สำหรับการนิเทศ การสอนของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านวิชาการ คือการนำมาพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการดำเนินการที่จะได้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริการการสอน

จากแนวคิดดังกล่าวการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ เป็นหน้าที่ของสถานศึกษา โดยตรงในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้นอกจากจะยึดมาตรฐานการเรียนรู้แล้วยังต้อง ยึดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ผลของการประเมินจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง การเรียนการสอนและการตัดสินใจผลการเรียนรู้ นอกจากนี้จะต้องมีการประเมินคุณภาพของผู้เรียนใน ระดับชาติ กล่าวคือเป็นการประเมินคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนทุกคนในปีสุดท้าย ของแต่ละ ช่วงชั้น คือ ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 ในระดับชาติ ซึ่งข้อมูลจากการประเมินจะนำไปใช้ ใน การพัฒนา คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติ เช่นเดียวกับ ศิริพร ชีปนวัฒนา (2547 : 144) ได้กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการวัดและ ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้อง มีบทบาท ดังนี้

1. การประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ตามหลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น ภารกิจ ที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการดังนี้

- 1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
- 1.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจการประเมินการผ่านผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง
- 1.3 กำหนดเกณฑ์การประเมินให้ระดับผลการเรียนสาระการเรียนรู้รายปีหรือ รายภาค
- 1.4 ประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนเป็นการประเมินผลระดับห้องเรียน

- 1.5 ประเมินตัดสินผลการเรียนสาระการเรียนรู้ผ่านช่วงชั้น
- 1.6 ประเมินสรุปผลการเรียนสาระการเรียนรู้ผ่านช่วงชั้น
2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ภารกิจสถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้
  - 2.1 กำหนดจุดประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
  - 2.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละกิจกรรม
  - 2.3 ประเมินผู้เรียนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม
  - 2.4 ประเมินตัดสินการผ่านกิจกรรม
  - 2.5 ประเมินสรุปผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น
3. การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างค่านิยมอันดีให้แก่ผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตร ภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้
  - 3.1 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
  - 3.2 กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 3.3 กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์
  - 3.4 ดำเนินการประเมินการแสดงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
  - 3.5 ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปีหรือรายภาค
  - 3.6 ประเมินตัดสินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านช่วงชั้น
4. การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เป็นการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความของผู้เรียนตามจุดเน้นของหลักสูตรภารกิจที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้
  - 4.1 กำหนดมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ
  - 4.2 กำหนดเกณฑ์ สำหรับตัดสินผลการประเมินมาตรฐานการอ่าน
คิดวิเคราะห์
  - 4.3 กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน
สื่อความ
  - 4.4 ประเมินความสามารถการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความ

4.5 ประเมินความสามารถการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความรายปี/
รายภาค

4.6 ประเมินความสามารถการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนสื่อความผ่าน
ช่วงชั้น

5. การประเมินตัดสินผลการเรียน ผ่านช่วงชั้นจบการศึกษาภาคบังคับ หรือจบ
หลักสูตรเป็นการประเมินตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์เป็นผู้ผ่านช่วงชั้น

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ เป็นการจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ใน
ปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3
และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติด้วยวิธีการ เครื่องมือประเมิน
มาตรฐานระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในแต่ละปีใน
ส่วนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำผลการประเมินไปใช้ในการนิเทศ การสอน การนำ
ผลของการประเมินไปใช้เพื่อผลทางวิชาการ ควรพิจารณา ดังนี้

6.1 เมื่อวิเคราะห์และสรุปผลการสอนแล้ว ควรแจ้งให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบ
เช่น ฝ่ายวิชาการ โดยเฉพาะการประเมินผลจากผู้สอน เพราะเน้นการเกี่ยวข้องโดยตรง

6.2 การพิจารณาผลของการประเมินผล ควรจะได้พิจารณาร่วมกันหลายฝ่าย
ไม่ควรพิจารณาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้ผู้อื่นร่วมพิจารณา ฝ่ายนิเทศควรจะได้ประเมินผลทั้งใน
ลักษณะกว้างและเฉพาะ

6.3 การพิจารณาผลการประเมิน ควรกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง
ผู้นิเทศควรใช้ข้อมูลอื่นประกอบด้วยข้อมูลจากการประเมินผลลักษณะที่หนึ่ง ก็ใช้เพื่อประ โยชน์ใน
แง่การปรับปรุงบริการการสอน ก็ควรจะใช้ไปในด้านนั้น

การประเมินผล เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวัดผล
การตรวจรายงาน การประเมินผลงานเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสาย มีความจำเป็นสำหรับ
หน่วยงานทุกชนิด วัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินผลงานก็คือ การตรวจสอบประสิทธิภาพใน
การปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นในการประเมินผลงาน ต้องเอาวัตถุประสงค์
หรือเป้าหมาย ของงานมาเป็นบรรทัดฐาน นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 24) ได้กำหนดไว้
ในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้ คือ
การวัดผล และประเมินผลเป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะช่วยให้ได้ข้อมูล

สาระสนเทศ ที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้ง ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของ สถานศึกษา ประกอบด้วย

1. การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญ คือ มุ่งหาคำตอบ ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์อัน เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด การประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้น การปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด หลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบ ความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้น ไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่าน มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการ ประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

3. การประเมินคุณภาพระดับชาติสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียน ใน ปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ตามที่กระทรวงกำหนดต่อไป

พร้อมกับเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่ง ใช้ เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบ การศึกษา ภาคบังคับและจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดเกณฑ์ มาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 โดยมีเกณฑ์ที่ผู้เรียน ต้องผ่านการศึกษาระดับช่วง ชั้นดังนี้

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสิน ผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์ เขียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

ส่วนการเทียบโอนผลการเรียน ให้สถานศึกษาเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และหรือประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การพิจารณาการเทียบโอนสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษาซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ
2. พิจารณาจากความรู้ และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริงการทดสอบการสัมภาษณ์ พิจารณาจากความสามารถ และการปฏิบัติได้จริง

จากบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาตลอดจนภารกิจที่จะต้องดำเนินการมีขอบข่ายที่กว้าง ต้องทำการประเมินผลการเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนอันได้แก่คุณธรรม และค่านิยมต่าง ๆ เป็นรายปีหรือรายภาค โดยที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องกำหนดแนวทางตลอดจนเกณฑ์การประเมินขึ้นเองทั้งนี้เพื่อประเมินตัดสินว่าผู้เรียนจะผ่านช่วงชั้นหรือไม่

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูลการสรุปผลการแก้ปัญหาหรือพัฒนาและรายงานผลการเรียนรู้ และการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา กระบวนการบริหารงาน

วิชาการการวิจัยเป็นแนวทางหนึ่งที่จะมุ่งพัฒนาคุณภาพของการศึกษาได้ เนื่องจากงานวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาความจริงของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบที่วงการวิชาชีพชั้นสูงใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าของวิชาชีพของกลุ่มตน การวิจัยระดับสถานศึกษา จึงเป็นการมุ่งเน้นเกี่ยวกับการแสวงหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การแสวงหาสื่อการสอนที่มีคุณภาพ ดังนั้นการบริหารการวิจัยและพัฒนาในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องจัดให้มีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การกระตุ้นความสนใจหรือการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความตื่นตัวที่จะเริ่มทำ

4.2 มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิจัยโดยการจัดหาหนังสือและเอกสารต่างๆ ให้บุคลากร ได้ศึกษา หรือจัดประชุมเชิงปฏิบัติการพร้อมทั้งเชิญวิทยากรมาฝึกการวิจัย หรือการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เปิดการอบรม

4.3 ประชุมปรึกษาหารือเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของสถานศึกษาในด้านวิชาการและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน เพื่อให้การมองเห็นปัญหาชัดเจน จากนั้นช่วยกันแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา

4.4 การกำกับดูแลและส่งเสริมให้ดำเนินการแก้ปัญหาในลักษณะของงานวิจัยโดยการอำนวยความสะดวก หรือให้ความช่วยเหลืองานวิจัย

4.5 การสนับสนุนให้มีการแสดงงานวิจัยของสถานศึกษาและการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานนี้เกิดความภาคภูมิใจ และเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองต่อไป

ในมาตรา 30 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มุ่งเน้นให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา เป็นการ จัดการศึกษาพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาทำการวิจัย เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนซึ่งสถานศึกษาต้องอำนวยความสะดวก กำกับดูแล เพื่อให้การพัฒนางานเป็นไปตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ที่กำหนดไว้ใน คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล เกี่ยวกับแนวปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

4.5.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยการบริหารการจัดการและการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการ ในภาพรวมของสถานศึกษา

4.5.2 ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

4.5.3 ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัยหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สามารถใช้กระบวนการวิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยมีขั้นตอน การปฏิบัติตาม หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหา
2. การวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนาการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การสรุปผลการแก้ปัญหาหรือพัฒนา
5. การรายงานผลการเรียนรู้
6. การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

การใช้การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้เป็นการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการหาความรู้หรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพการณ์ของการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอนของผู้เรียนให้มีคุณภาพ

สรุป การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องมีความรู้พื้นฐานที่สำคัญต่อการนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ผู้เรียนเกิดการเพิ่มพูนมิติของความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างของรายบุคคล รวมทั้งพัฒนาคุณลักษณะ คุณธรรม จริยธรรม

ที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ใหม่เชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติได้จริงจนเกิดการค้นพบความรู้ที่แท้จริงในบริบทของผู้เรียนต่อไป

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมประเทศชาติ การเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ทุกประเภทรวมทั้ง จากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองได้ที่มีอยู่รอบตัว ลักษณะสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรมีหลากหลาย ทั้ง สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้ อย่างก้าวขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และ พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 การพัฒนา สื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาภาคบังคับและสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ นั้นอย่างสม่ำเสมอ
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์ และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมิน สื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ นั้นอย่างสม่ำเสมอ

6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้ สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้เสนอแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ไว้ในคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิตพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนา
งาน ด้านวิชาการ
4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล
ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา เราเร่งพัฒนาการศึกษาให้การศึกษาไปพัฒนาคุณภาพของคนเพื่อให้คนพัฒนาประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา เช่น ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องนอกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ช่วยจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารและจัดการเทคโนโลยี เพื่อช่วยการเรียนการสอน ตามที่หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 97) เทคโนโลยีจะเกี่ยวข้องข้องกับการเรียนการสอน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี (Learning about Technology) ได้แก่ การเรียนรู้ระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์ เรียนรู้จนสามารถใช้ระบบคอมพิวเตอร์ได้ ทำระบบข้อมูลสารสนเทศเป็น สื่อสารข้อมูลทางไกลผ่าน Email และ Internet ได้

2. การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี (Learning by Technology) ได้แก่การเรียนรู้ความรู้ใหม่ๆ และฝึกความสามารถทักษะบางประการ โดยใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) เรียนรู้ทักษะใหม่ๆทางโทรทัศน์ที่ส่งผ่านดาวเทียม การค้นคว้าเรื่องที่สนใจผ่าน Internet

3. การเรียนรู้กับเทคโนโลยี (Learning with Technology) ได้แก่การเรียนรู้ด้วยระบบการสื่อสาร 2 ทาง (Interactive) กับเทคโนโลยี เช่น การฝึกทักษะภาษากับโปรแกรมที่ให้ข้อมูลย้อนกลับถึงความถูกต้อง (Feed back) การฝึกการแก้ปัญหา กับสถานการณ์จำลอง (Simulation)

การใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้นั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดเรียนรู้ ค้นคว้า แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และมีการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นการช่วยในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา การนำสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาจึงต้องใช่วิชาญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตราที่ 25 กำหนด ให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้ง แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ นักเรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ฝึกปฏิบัติหาคำรู้ และสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง จนเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ที่มีความสุข เพราะได้มีโอกาสเรียนรู้นอกห้องได้ไปสัมผัสและสัมพันธ์กับธรรมชาติ สังคม ชุมชน และภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นการสร้างประสบการณ์ตรง ต่อการดำรงชีวิต ได้เรียนรู้ได้ค้นพบสาระความรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน และครูก็ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปกับนักเรียนด้วย เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่มีความสุข สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ได้ให้แนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยุวองค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

แหล่งเรียนรู้มีมากมายที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณภาพอย่างบูรณาการต่อธรรมชาติ เห็นคุณค่าบุคคล สถานที่ และวัฒนธรรม สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ ในการบริหารจัดการกับแหล่งเรียนรู้โดยที่สถานศึกษารวบรวมแหล่งเรียนรู้ เพื่อ เป็นข้อมูลสำคัญทางการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ในการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งข้อมูลและการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดนั้น สถานศึกษาต้อง บริหารจัดการอย่างมีระบบ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ศึกษาหาความจำเป็นของแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรให้ครูผู้สอน หรือผู้เกี่ยวข้องวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดการสอน และแผนการสอนในทุกวิชาหรือทุกกลุ่มประสบการณ์โดยคำนึงถึงกิจกรรม และสาระการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น

2. สำรวจและรวบรวมข้อมูล เป็นการแสวงหาข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ อาจเป็นการสอบถามจากบุคคลสำคัญ แหล่งค้นคว้า ศูนย์ข้อมูล ห้องสมุด

3. การเลือกแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับ กิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกแหล่งเรียนรู้เป็นการจัดลำดับความสำคัญของสาระการเรียนรู้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เป็นการนำรายการแหล่งเรียนรู้อาจจัดทำข้อมูลในระบบแฟ้มตามความเหมาะสมแยกเป็นหมวดรายวิชาหรือประเภท เช่น สถานที่ วัฒนธรรม ประเพณี บุคคล โดยจัดทำเป็นรหัส สามารถเรียกหรือค้นคว้าได้อย่างสะดวกรวดเร็วการบริหารจัดการควร มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

5. การประเมินผลมีความสำคัญ กับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบประเมินและรายงานผล เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

จากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ห้องสมุดก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญและสนองต่อการปฏิรูปการศึกษาเพราะห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่มีการจัดประสบการณ์

ทั้งหมดให้แก่ผู้เรียนตามการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ด้วยการค้นคว้าแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปสู่การคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ชูศักดิ์วิชญ์ แสนปัญญา (2546 : 43) ได้กล่าวว่า ห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาที่มีการจัดประสบการณ์ทั้งหมดให้แก่เด็กตามการปฏิรูปการเรียนรู้และหลักสูตรใหม่ ความต้องการห้องสมุดมีมากเพราะการปฏิรูปการเรียนรู้และหลักสูตรใหม่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทำงานเป็นกลุ่ม นำกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้มากขึ้น ห้องสมุดเป็น แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสถานศึกษาควรจัดให้มีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อให้โรงเรียนมีห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้และส่งเสริมความสามารถในการอ่านของนักเรียนและประชาชนทั่วไปในชุมชนนั้น
2. เพื่อให้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับครู นักเรียน ได้ใช้ประโยชน์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น
3. เพื่อส่งเสริมลักษณะนิสัยบางประการของนักเรียนใน ด้านการรักการอ่าน การจัดการเก็บรักษาหนังสือ และการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

จากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายโดยไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะหนังสือแบบเรียน และ คำสอนของครู ในชั้นเรียนเท่านั้น ครูและนักเรียนต้องพยายามร่วมกันวางแผนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับการดำรงชีวิตในครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการค้นคว้า รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง

7. การนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษาเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อ มุ่งพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม มีการพัฒนาเต็มวัย และเต็มศักยภาพ มีคุณสมบัติตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพของประเทศต่อไป การนิเทศศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมคุณภาพการเรียน การสอน ตลอดเวลาที่ผ่านมาผู้บริหารการศึกษาในระดับต่าง ๆ มักไม่ให้ความสำคัญและละเลย เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา จึงมีผลให้คุณภาพการเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ปัจจุบันงานนิเทศศึกษามีความสำคัญมากขึ้น การปฏิรูปการศึกษาและการนำเทคโนโลยีมาใช้ใน

การจัดการศึกษา ทำให้จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

แนวความคิดเรื่อง การนิเทศการศึกษาได้มีผู้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้แตกต่างกันไป ตามแนวคิดของแต่ละคน ส่วนมากจะมีความคิดคล้ายกัน อาทิเช่น ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตร โรจน์ (2535 : 15) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision) หมายถึง กระบวนการจัดบริหารการศึกษาเพื่อ ชี้นำให้ ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและ เพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา และสังัด อุทรานนท์ (อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 3) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการสอนนักเรียน ดังนั้น การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครู หรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้วิธีการเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนช่วยให้เกิดความเจริญงอกงาม ทางวิชาชีพชั้นสูง (Professional Growth) ช่วยในการพัฒนาครูช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัสดุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงเนื้อหาการสอน ปรับปรุงการสอนและช่วย ปรับปรุงการประเมินการสอน ส่วน Harris (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตร โรจน์, 2535 :17) ได้ให้คำจำกัดความของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึง สิ่งทีบุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคลากร หรือกระทำต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการดำเนินงานหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน มุ่งให้โรงเรียนเกิดประสิทธิผลในด้านงานการสอนเป็นสำคัญ และ Burton and Bruckner (อ้างในปรียาพร วงศ์อนุตร โรจน์, 2535 : 14) ได้ให้ความหมายการนิเทศว่า คือ การให้บริการเกี่ยวกับความชำนาญทางเทคนิคด้านวิชาการในการเรียนการสอน และปรับปรุงสภาพ การเรียน และความเจริญเติบโตของผู้เรียน

สอดคล้องกับ Neagley (อ้างใน เมธี เฮงกุล, 2544 : 16) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับการนิเทศภายใน โรงเรียนไว้ดังนี้ คือ ทำงานร่วมกับคณะครูในโรงเรียนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ปรัชญาของโรงเรียน เป็นผู้นำในการวางโครงการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตร และแผนการสอนของโรงเรียนทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาเป้าหมายการสอนให้บรรลุเป้าหมายทุกระดับ ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาปรับปรุงโครงการ การวัดผลและการประเมินผลของโรงเรียน ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาระบบ

การนิเทศ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี ทำงานร่วมกับครูในการ กำหนดแผนงานในชั้นเรียน การทำรายงานผลงานของนักเรียน ตำรวจความต้องการของคณะครูและ ให้คำแนะนำ และนิเทศงานการเรียนการสอนให้แก่คณะครูรับผิดชอบงานของ โครงการนิเทศให้ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง พัฒนาบุคลากรประจำการในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง คิดตามข่าวสารเกี่ยวกับ ความเคลื่อนไหวในการพัฒนาการศึกษา และแจ้งให้คณะครู ได้ทราบ เพื่อที่จะได้ไม่เป็นคนล้าหลัง จัดให้ครูได้แลกเปลี่ยนระดับปฏิบัติข่าวสาร และข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างครูในโรงเรียนและโรงเรียนอื่น ตำรวจสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้หนังสือเอกสารทางวิชาการและจัดสิ่งเหล่านั้น ให้ครูเมื่อครูต้องการ

สรุปได้ว่าจากการที่ผู้บริหาร มีบทบาทต่อการนิเทศภายในสถานศึกษานั้นย่อมแสดง ให้เห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญ ที่จะสนับสนุน และ ส่งเสริมให้การนิเทศภายใน โรงเรียนประสบผลสำเร็จได้ เนื่องจากผู้บริหารเองนอกจากจะเป็นผู้นิเทศโดยตรงแล้ว ยังสามารถ มอบหมาย แต่งตั้งให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตนเองได้ การดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียนจะ บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและบทบาทในการ บริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนเป็นสำคัญ

8. การแนะแนวการศึกษา

การพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นคนเก่ง และมีความสุข ในภาวะของสังคมในยุคปัจจุบัน การจัดการศึกษาใน โรงเรียนต้องช่วยเหลือนักเรียน ให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม กระบวนการแนะแนวจะเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันช่วยเหลือ ส่งเสริมและ พัฒนาผู้เรียน ตั้งแต่เยาว์วัย เพราะจุดหมายของการแนะแนวเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียน ให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะ การดำรงชีวิตมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม จริยธรรม รู้จักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤต วางแผนศึกษาต่อ และพัฒนาตนสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การแนะแนวจึงมีบทบาทมากต่อการพัฒนาคน โดย องค์กรวม ทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ

ขอบข่ายของงานแนะแนว

1. การแนะแนวการศึกษามุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียน ได้เต็มศักยภาพรู้จักแสวงหาความรู้และวางแผนการเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวด้านการเรียนและนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
2. การแนะแนวอาชีพ ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และ โลกของงานอย่างหลากหลาย มีเจตคติและนิสัยที่ดีในการทำงาน มีโอกาสได้รับประสบการณ์และฝึกงานตามความถนัดความสนใจ
3. การแนะแนวเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีอารมณ์มั่นคง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้าใจสิ่งแวดล้อมและสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ได้กล่าวถึง การแนะแนวว่าการแนะแนวต้องดำเนินการตามแนวปฏิบัติ ดังนี้
  - 3.1 จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบข้อมูลดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน
  - 3.2 ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
  - 3.3 ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา
  - 3.4 ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ด้านการแนะแนวการศึกษากับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

สรุป การแนะแนวการศึกษาเป็นการ ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สถานศึกษาต้องมีข้อมูลของผู้เรียน สภาพปัญหาและความพร้อมของสถานศึกษา ประกอบ กับนโยบายการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและของสถานศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพิจารณากำหนดกรอบภารกิจการแนะแนวตามหลักการแนะแนว โดยให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไก สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้ทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เป็นการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา ตรวจสอบโดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้มีความเชื่อมั่นในใจว่า ถ้ากำหนดตามกระบวนการที่กำหนดนี้แล้ว การศึกษามีคุณภาพเป็นที่น่าพึงพอใจของผู้รับบริการ สถานศึกษาจะต้องมีระบบการประกันคุณภาพภายใน จัดระบบการทำงานภายในสถานศึกษาให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติ โดยมีความเชื่อว่าถ้าปฏิบัติแล้วจะทำให้

สถานศึกษามีคุณภาพ นักเรียนและผู้ปกครองพอใจในผลการเรียนรู้ จะส่งผลให้สถานศึกษามีความมั่นคงเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของผู้อื่น แนวทางปฏิบัติในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิเทศฯ ได้ให้แนวปฏิบัติไว้ ดังนี้

1. จัดระบบ โครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
3. วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา

6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สอดคล้องกับ จำรัส นองมาก (2546 : 51) ได้กล่าวไว้ว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในหมายถึง สิ่งที่ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของบุคลากร ในองค์กร ให้มั่นใจได้ว่า ถ้าดำเนินการตามที่กำหนดแล้ว จะทำให้องค์กรนั้นมีคุณภาพเป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การดำเนินงานในองค์กรจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการทำงาน กระบวนการทำงานและผลผลิตการประกันคุณภาพขององค์กรก็จะทำให้ผู้ประกอบการ คนทำงาน ผู้บริโภคและผู้รับ บริการรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจขององค์กรนั้น ๆ มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและพอใจ ในผลงาน การประกันคุณภาพของสถานศึกษา ต้องมีการประเมินผลการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษา ว่า ได้ดำเนินการครบถ้วนถูกต้องตามลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์หรือไม่ มีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียน เพื่อทราบทิศทาง นโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นความต้องการที่จะทำให้สำเร็จในอนาคต รวมทั้งกรอบของงานแต่ละกลุ่ม
  2. การดำเนินงานตามแผนหรือธรรมนูญโรงเรียน เป็นการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ลงมือปฏิบัติตามแผน รวมทั้งการอำนวยความสะดวก การช่วยเหลือแนะนำ เพื่อให้งาน ได้ดำเนินการไปตามกรอบที่กำหนด
  3. การติดตามตรวจสอบ ปรับปรุงการดำเนินงานเป็นการควบคุมกำกับ ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน นำผลจากการตรวจสอบและประเมินผล มาแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อพัฒนาต่อไป
  4. การประเมินตนเอง เป็นการประเมินเพื่อสรุปสภาพและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโรงเรียน ตามแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียนว่าประสบผลอย่างไร และจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ในแต่ละเรื่องซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่หน่วยงานกำหนด
- นอกจากนี้ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชชัย (2542 : 153) ได้กล่าวไว้ว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการรับประกันระบบการบริหารคุณภาพขององค์กร เป็นการสร้างความมั่นใจ

ว่าผลผลิต เมื่อออกมาจากกระบวนการแล้วคุณภาพที่ดีตรงตามความต้องการของลูกค้า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องแสดงความรับผิดชอบ ต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน คือผลผลิตต้องตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วม รับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษาต้องแสดงภาระหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งรวมทั้งมาตรฐานด้านผลผลิต ด้านปัจจัย และด้านกระบวนการ คุณภาพที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญคือ คุณภาพของผลผลิต แต่การที่จะได้มาซึ่งคุณภาพของผลผลิตที่ลูกค้าพอใจนั้น จะต้องมาจากคุณภาพของกระบวนการ (Process Quality) และคุณภาพของบุคลากร (Human Quality) กระบวนการที่มีคุณภาพเท่านั้นจึงจะสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพได้ และกระบวนการที่มีคุณภาพจะต้องเป็นกระบวนการที่ครบวงจรคุณภาพของคนต้องได้รับการฝึกฝน เพื่อให้ทำงานอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ รู้ถึงวิธีทำงานที่ถูกต้อง และจะต้องพัฒนาคุณภาพของคน ในลักษณะที่สร้างบรรยากาศของการรับการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ในองค์กร ซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงงาน และพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยคนองมีมูลค่าเพิ่มอยู่ในตัว แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำแนกได้ 2 ระดับคือ

1. ระดับ Accountability หมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ ที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็นลูกค้าว่า ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้ปกครองและชุมชนจะเป็นผู้ยอมรับในคุณภาพของผู้จบการศึกษา โดยผู้ปกครองและชุมชน เข้ามาเกี่ยวข้องในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา

2. ระดับ Accreditation หมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ ที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ลูกค้า ว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรองมาตรฐานการศึกษา

บทบาทการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามภาระงาน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control)

- 1.1 การกำหนดมาตรฐาน

1.1.1 จัดทำมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นจากมาตรฐานชาติ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

1.1.2 จัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านปัจจัย กระบวนการและผลผลิตของสถานศึกษา

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

1.2.1 พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนากระตุ้น จูงใจให้ผู้ร่วมงานรู้จัก และรักการเรียนรู้อยู่เสมอ เน้นให้บุคลากร ในองค์กรมีความคิดริเริ่ม เพื่อการสร้างสรรค์ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

1.2.2 มีการสร้างจิตสำนึกของผู้ร่วมงานให้เห็นว่าการปรับปรุงคุณภาพจะต้องปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาและเป็นหน้าที่ของทุกคน

1.2.3 เป็นสมาชิกชมรมวิชาชีพครูหรือสมาชิกชมรมทางวิชาการของเขตพื้นที่การศึกษาและเป็นเครือข่ายศูนย์วิทยบริการ

1.2.4 จัดทำธรรมเนียมสถานศึกษา

1.2.5 พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

1.2.6 ดำเนินการบริหารคุณภาพโดยมุ่งเน้นผลผลิตที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

2. การตรวจสอบคุณภาพ หรือการทบทวนคุณภาพภายใน (Internal Audit or Internal School Review)

2.1 สถานศึกษาดำเนินการทบทวนคุณภาพภายในด้านคุณภาพสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ทุกปี โคนคณะกรรมการของสถานศึกษา

2.2 นำผลการทบทวนคุณภาพมาดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา สถานศึกษากำหนดให้มีการประเมินความก้าวหน้า และประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการของสถานศึกษาในทุก ๆ แผนงาน แล้วนำผลมาพัฒนาปรับปรุงการประกันคุณภาพการศึกษาโดยให้สถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการ

อย่างต่อเนื่องโดยจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องได้รับการประเมินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุกระยะเวลา 5 ปี ทั้งนี้การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก สำหรับสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการภายใน 6 ปี เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา ตามที่หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- 3.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 3.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 3.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 3.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 3.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 3.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 3.8 การผลจระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

หลักเกณฑ์และวิธีการในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีหน้าที่กำหนดแนวทาง วิธีการ และกำกับ ติดตามให้ความเห็นเสนอแนะ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระ การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษาท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้
  - 5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
  - 5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องชัดเจนและเป็นรูปธรรม
  - 5.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ที่กำหนดไว้
  - 5.4 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
  - 5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินการตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
  - 5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
  - 5.7 กำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษารวมทั้งมีการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน ให้เป็น ไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
7. ให้คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และรายงานการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสำหรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น การสังเกต พฤติกรรมและกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์

การพิจารณาหลักฐาน ร่องรอยการปฏิบัติงานตัวอย่างผลงาน และแฟ้มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบวัดมาตรฐาน

8. ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล เสนอ ต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการบริหาร ที่มุ่งจะแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าให้เกิดขึ้น ในองค์กร เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ของผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด สถานศึกษาที่จะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในโดยอาศัยกระบวนการ วางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ระบุให้การจัดการศึกษา ชีดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น รวมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน โดยเฉพาะ ในมาตราที่ 41 ระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตาม ความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร เอกชน สถาบันอื่นๆ มีส่วนร่วมจัดการศึกษาอันจะส่งผลต่อ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่หลากหลาย พัฒนาระบบบริหารจัดการ ในทุกระดับให้ มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สามารถตรวจสอบ ได้ทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐานซึ่งมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1. การศึกษาสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนา ทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น

3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุ วองค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่าง บุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน ท้องถิ่น

ชุมชนตามความหมายในพระราชบัญญัติแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กล่าวถึง ชุมชน หมายถึง บุคคล ครอบครัวยุ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล สถานประกอบการ องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ และสถาบันทางสังคมต่างๆ ชุมชนจึงรวมถึงทุกคนทุกองค์กรและทุกหน่วยงานที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ แต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกัน ในการบริหารสถานศึกษาต้องคำนึงถึงเรื่องนี้และยึดหยุ่นไปตามความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ สถานที่ และเวลา ชุมชนแต่ละที่จะมีความแตกต่างกัน ดังนั้นควรศึกษาสภาพของชุมชนแต่ละที่ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพิจารณาหาแนวทางในการส่งเสริมความรู้แก่ชุมชนต่อไป ในปัจจุบันโลกมีความเจริญไปมากการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนต้องอาศัยหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง ให้มีความเจริญก้าวหน้า สถานศึกษาจึงมีบทบาทมากที่จะส่งเสริมพัฒนาความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน โดยการจัดกิจกรรมให้ความรู้ ฝึกอบรม ซึ่งมีกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น โดยมีกรมระดับปฏิบัติ อุดมการณ์ ในการการพัฒนาทั้งภายในและภายนอกขององค์กร และชุมชน ท้องถิ่น

2. กำหนดการทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน ที่จะจัดกิจกรรมทางวิชาการทั้งในระยะสั้นระยะยาว แผนจะเป็นทิศทางการบริหารจัดการศึกษาการปฏิบัติงานที่ไม่แผนยอมส่งผลให้ชุมชนคือการพัฒนาความรู้ความสามารถของชุมชนเอง

3. ปฏิบัติตามแผนซึ่งเป็นหัวใจ ที่สำคัญที่จะทำให้กิจกรรมที่ทำร่วมกัน ไร่ เกิดความสำเร็จ เป็นไปตามแผน

4. การตรวจสอบ รายงาน ประเมินผล เป็นการศึกษา วิเคราะห์ พิจารณาถึงกิจกรรมงาน โครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินการ ไปตามกำหนดหรือไม่ และนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข

สถานศึกษาจึงเป็นอีกแห่งหนึ่งของการที่จะส่งเสริมให้ความรู้แก่ชุมชน ท้องถิ่น ให้ขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของชุมชนในทุกรูปแบบ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในงานบริการงานวิชาการในชุมชน จะมีความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เป็นที่ยอมรับว่าขึ้นอยู่กับผู้บริหาร สถานศึกษาที่ชุมชนศรัทธา สถานศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นสถานบันของรัฐและชุมชน จึงมีภารกิจเพื่อชุมชน โดยเฉพาะเป็นศูนย์พัฒนาชุมชน ส่งเสริมความรู้ทางวิชาการให้แก่ชุมชนด้วย ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมข่าวสาร ด้วยการให้ข่าว ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชน ได้มีโอกาสเข้าศึกษาและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
2. เป็นศูนย์รวมเกี่ยวกับด้านอาชีพ โดยที่สถานศึกษาเป็นศูนย์ในการให้ความรู้ และ ฝึกอาชีพ ให้ชุมชนรวมทั้งการส่งเสริมอาชีพและทำแปลงสาธิตด้วย
3. เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรม โดยปกติสถานศึกษาจะเป็นผู้นำ และจัดงานประเพณี การแสดง กีฬา กิจกรรมนันทนาการ เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือเป็นศูนย์วัฒนธรรมประเพณี ในแต่ละท้องถิ่น

ส่วนบทบาทของผู้ปกครองกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน การให้ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมและมีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกคน ในสังคมได้ทราบ เกิดความตระหนัก และรับผิดชอบร่วมกันเพราะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ดังนั้น ปวงชนจึงต้องร่วมกันจัดการศึกษา (All for Education) เพื่อพัฒนาสังคม นอกจากนี้บทบาทของผู้ปกครองและชุมชนที่มีต่อโรงเรียนมีดังนี้

1. เป็นครูภูมิปัญญา วิทยากรท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน
2. แหล่งความรู้เช่นวัด ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์สถานประกอบการ แหล่งโบราณสถานธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
3. ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานด้านการศึกษา

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ทุกรูปแบบ

ส่วนภารกิจผู้ปกครองที่โรงเรียนพึงปรารถนา ให้มีขึ้นและผู้ปกครองสามารถช่วยเหลือโรงเรียนได้ มีดังนี้

1. การเข้ามาช่วยเหลือ ครู ในการดูแลผู้เรียนทั้งบุตรหลานของตนเองและเด็กคนอื่น
2. การเข้ามาให้ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องชาวลึกซึ้งแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะพาทำสิ่งต่างๆ ที่จะสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของสังคมชุมชนสืบไป
3. การร่วมเรียนรู้ กับครูเกี่ยวกับพฤติกรรมแนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียนและแนวทางให้การสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มที่ในแต่ละวัย แต่ละเรื่องที่ต้องการ
4. การเป็นผู้ให้และรับรู้ข้อมูล เกี่ยวกับตัวผู้เรียน ตลอดจนการนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้เรียนที่เป็นลูกหลานร่วมกับครู และการวางแผนพัฒนาผู้เรียนทั่วไปให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมที่จะอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข
5. การจัดการเรียนรู้เพิ่มเติม ให้แก่ผู้เรียน นอกเหนือจากโรงเรียนจัดเตรียมให้ โดยเฉพาะเป็นการจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่ช่วยเสริมให้ความหมายและช่วยพัฒนาผู้เรียน ได้เต็มศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบ้าน และ โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรดำเนินการดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมวางแผน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตามนโยบายการกระจายอำนาจ
2. ผู้ปกครองได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา
3. คณะครูและผู้ปกครองแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก
4. มีการสื่อสารทางจดหมายและวิธีการอื่น ๆ
5. การประชุมอภิปรายผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การพัฒนา และความก้าวหน้าในการเรียนรู้
6. ผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมประเมินหลักสูตรและบริการต่าง ๆ
7. ผู้ปกครองต้องได้รับการต้อนรับตลอดเวลา

สรุป การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วม

กำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา เป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญาในด้านที่เชี่ยวชาญ จัดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้โดยมุ่งผลประโยชน์ที่ผู้เรียนพร้อมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมคิดร่วมทำร่วมพัฒนาทักษะทั้งส่วนตัว และส่วนรวม เป็นมิติใหม่แห่งการพัฒนาความรู้ แก่บุคคลครอบครัวชุมชนท้องถิ่น

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

การศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนและองค์กรอื่นที่ร่วมการจัดการศึกษาการจัดการที่ดีจะต้องคำนึงถึงชุมชน ท้องถิ่น สนองความต้องการของคนในท้องถิ่นบุคคลที่อยู่ในชุมชนจะต้องมีส่วนในการตัดสินใจในกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษา ส่งผลให้การจัดการศึกษาในปัจจุบันเน้นเรื่องการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน และสังคม โดยพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา ซึ่งมีแนวการปฏิบัติ ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

นอกจากนี้ แผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พุทธศักราช 2545 – 2549 กล่าวถึง การทำงาน ประสานความร่วมมือในรูปแบบของประชาคม ผนึกกำลังทุกฝ่ายทำงานร่วมกัน เพื่อให้มีส่วนร่วมในกระบวนการการพัฒนา ทั้งนโยบายการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด และยังมีกฎกระทรวงที่กำหนดบุคคลในการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ว่า คณะกรรมการส่วนหนึ่งจะต้องประกอบด้วยชุมชน องค์กรส่วนอื่นๆ ทำให้สถานศึกษาต้องหันมาให้ความสนใจ ประสานงานร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา ประโยชน์และคุณค่าของการประสานงานร่วมกันในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นผลดีทั้งสถานศึกษา และชุมชน ต่างฝ่ายให้ความร่วมมือช่วยเหลือ มีความรับผิดชอบก่อให้เกิดผลดีหลายประการ คือ

1. เกิดกระบวนการกลุ่มและทำงานร่วมกันการปฏิบัติงานเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชน

2. เป็นการกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ได้ทราบปัญหาที่แท้จริง

3. ทำให้ใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่าจะช่วยกันดูแลการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนทั้ง คน เงิน วัสดุ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ของคนส่วนรวม

4. ช่วยในเรื่องระบบการติดตามผล สถานศึกษาและชุมชนจะควบคุมดูแลตรวจสอบการทำงานให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

5. สร้างจิตสำนึกที่ดีในการทำงาน เพื่อเด็กเพื่อสังคมและส่วนรวมมากกว่าการทำงานเพื่อตนเอง

บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1. การมีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนรวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

2. การกำหนดนโยบาย เป้าหมายในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา

3. การประชาสัมพันธ์สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสร้างความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องแก่ ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวิชาการให้

4. การเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรในการจัดการศึกษา

5. การตรวจสอบการจัดการศึกษา เป็นการตรวจสอบผลจากผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในเรื่องการวัดผลการปฏิบัติ การพัฒนาตนเองของครูและนักเรียน การปรับปรุงบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประสานความร่วมมือพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษากับองค์กรอื่น

1. การสร้างศรัทธาในตนเอง ผู้บริหาร และคณะครูในโรงเรียน ต้องพยายามพัฒนาตนเองให้ชุมชนได้เกิดความศรัทธาร่วมมือกันปฏิบัติจริงเช่น การให้ความรู้ให้เป็นผู้รอบรู้ ปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณลักษณะนิสัย คุณธรรมให้เป็นที่ยอมรับ และชุมชนปรารถนา

2. การร่วมกันสร้างศรัทธาให้สถาบัน ผู้บริหารและคณะครู ร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้ชุมชนมีความภูมิใจและเชื่อมั่นในการเรียนการสอนเช่น การพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้า มีชื่อเสียง มีคุณภาพนักเรียนมีคุณลักษณะ ความรู้ความสามารถ ตรงตามหลักสูตรและสังคมต้องการ สภาพโรงเรียนร่มรื่นเป็นปัจจุบัน ก้าวทันต่อความเจริญก้าวหน้า

3. การสร้างความสนิทสนมกับชุมชน ผู้บริหารและคณะครูผู้สอนต้องให้ความสัมพันธ์ในการสร้างความสนิทสนมกับชุมชน ด้วยการให้เวลาต้อนรับให้การบริการด้วยความเต็มใจไปร่วมงานช่วยเหลือพัฒนาชุมชนเป็นประจำ

4. การเสริมสร้างเกียรติคุณชุมชน ผู้บริหารและคณะครูจะต้องให้เกียรติแก่ชุมชนหรือคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมและเท่าเทียมกัน

5. การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชน ผู้บริหาร และคณะครู ต้องร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างหลากหลายและเป็นประจำโดยถือหลักมนุษย์สัมพันธ์เป็นหลักมุ่งเน้นความร่วมมือมากกว่าการต้องการทรัพย์สินมาพัฒนาโรงเรียน

6. การร่วมกันประชาสัมพันธ์โรงเรียน ผู้บริหารและคณะครูทุกคนต้องถือว่ามีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ งานให้ชุมชนทราบ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่มีโอกาสและต่อเนื่องตลอดเวลา จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามบทบาทมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์และคุณค่าของการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ดังนี้

1. เกิดกระบวนการกลุ่มและทำงานร่วมกันการปฏิบัติงานเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชน ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานในการพัฒนาวิชาการ
2. เป็นการกระจายอำนาจให้ชุมชน ท้องถิ่น มีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา ได้ทราบปัญหาที่แท้จริงและยังเป็นการลดภาระการทำงานส่วนกลาง
3. ทำให้ใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่าการที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทุกคนจะร่วมกันดูแลการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งคน เงินวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนรวม
4. ช่วยในเรื่องระบบการติดตามผล สถานศึกษา และชุมชนจะควบคุมดูแลตรวจสอบการทำงานให้เป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

5. สร้างจิตสำนึกที่ดีในการทำงานเพื่อเด็กเพื่อสังคมและส่วนรวมมากกว่าการทำงานเพื่อตนเอง

สรุป การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจะทำตามลำพังไม่ได้ ต้องใช้หลาย ๆ รูปแบบ หลาย ๆ วิธี เพื่อให้ชุมชนยอมรับเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษา ผู้บริหารต้องอดทนและเป็นคนที่ชุมชนพึงพอใจด้วย

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาอื่น

ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการให้แก่ชุมชน มีแนวทางการบริหาร ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กล่าวคือ บุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นนอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวยุ ชุมชน สังคมและประเทศชาติ การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษามีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
2. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การให้ความรู้ด้านการจัดการศึกษาว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยบุคคล ครอบครัวยัง ออกโดยอาศัยตามมาตราที่ 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้ บิดามารดา ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็น การจัดการศึกษาให้บุตรหรือบุคคลผู้อยู่ในความปกครองของครอบครัว โดยต้องจัดตามแผนการจัด การศึกษาที่ครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมกันกำหนดให้บุคคลในครอบครัวหรือ ผู้ได้รับมอบหมายจากครอบครัวเป็นผู้ดำเนินการสอนซึ่งมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอน ปลายหรือเทียบเท่าครอบครัวดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักเกณฑ์และ วิธีการวัดผลและประเมินผลของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและจัดทำรายงานการวัดผลและ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนและสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการ จัดการศึกษาตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ส่วนวิธีการประเมิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดให้มีการวัดผลประเมินผลในกรณีกับผู้เรียน ไม่ผ่านการวัดผลและ

ประเมินผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งให้ครอบครัวจัดให้มีการเรียนซ่อม เสริมแก่ผู้เรียนและจัดให้มีการวัดผลประเมินผลใหม่ภายในระยะเวลาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด เมื่อผ่านการประเมินสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาออกหนังสือรับรองหรือหลักฐานการจบ การศึกษา แก่ผู้เรียนหากครอบครัวใดสนใจจะจัดการศึกษาให้ยื่นคำขออนุญาตจัดได้ที่สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาที่ครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่ สอดคล้องกับ อาหาร ทองสวัสดิ์ (2547 : 67) ได้กล่าวไว้ว่า คำขออนุญาตต้องมีรายละเอียดประกอบด้วย

1. ชื่อ ชื่อสกุล ของครอบครัว
2. ชื่อ ชื่อสกุล ของผู้เรียน
3. สำเนาและภาพถ่ายทะเบียนของครอบครัวและผู้เรียน
4. ที่ตั้งและแผนผังสถานที่ซึ่งใช้จัดการศึกษา
5. สำเนาหลักฐานวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ของผู้จัดการศึกษา
6. ระดับและประเภทการจัดการศึกษา
7. แผนการจัดการศึกษาที่ครอบครัว และสำนักงานร่วมกันกำหนดตาม ความมุ่ง หมายหลักการและแนวทางตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3

1. ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 18 มกราคม 2551 โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2551 ตั้งอยู่อำเภอโกสุมพิสัย เลขที่ 354 หมู่ที่ 1 ถนนศรีโกสุม ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีอำเภอในเขตบริการ 4 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืน อำเภอกุดรังและอำเภอชื่นชม มีโรงเรียนในเขตพื้นที่จำนวน 167 โรงเรียน แยกเป็นสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 158 โรงเรียน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 9 โรงเรียน มีบุคลากรภายในเขตพื้นที่ จำนวน 55 คน จำนวนข้าราชการครู 2,225 คน จำนวนนักเรียน 32,714 คน (ข้อมูลปีการศึกษา 2552) จัดการศึกษา 4 ระดับ คือระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. นโยบายสู่การปฏิบัติ

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

ส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐานการศึกษา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้มาตรฐานการศึกษา

เป้าหมายการให้บริการ

ด้านโอกาส

1. ประชากรในวัยเรียนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมทั่วถึง และได้รับโอกาสในการศึกษาปฐมวัยอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ

2. ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาปฐมวัย อย่างเท่าเทียมและทั่วถึงตามลักษณะของผู้เรียนแต่ละกลุ่มและประเภท

ด้านคุณภาพการศึกษา

1. ผู้เรียนทุกคน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐานการศึกษาปฐมวัย

2. ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญกับพื้นฐานและศักยภาพของผู้เรียน

3. สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพภายในและผ่านการประเมิน การศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ด้านประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 สถานศึกษา ตลอดจนองค์ คณะบุคคลตามกฎหมายมีความพร้อม และมีความเข้มแข็งที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยใช้เครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน

3. กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่แก่นักเรียนทุกคน

กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มอัตราการเข้าเรียนในทุกระดับ ทั้งเด็กทั่วไป ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ลด อัตราการออกกลางคัน และพัฒนารูปแบบการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและ ปฐมวัย พัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ เพิ่มประสิทธิภาพใน การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย และการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียน บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาอย่างเต็มตามศักยภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้แก่สถานศึกษา เพื่อ การเรียนรู้และการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ที่ 5 สร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล

กลยุทธ์ที่ 6 ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับระดับปฏิบัติของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ตามลำดับดังนี้

วรเชษฐ์ จันทร์ภิรมย์ (2545 : 55) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาทุกด้าน ทั้ง 9 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตร ด้านการเรียน การสอน ด้านการประเมินผล ด้านการนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ด้านการบริหาร โครงการ ด้านการวิจัยและการพัฒนาและการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านการประเมินผลงาน ส่วนปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำสาระต่าง ๆ ของหลักสูตรใหม่ ข้อเสนอแนะ ควรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำสาระหลักสูตรการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแก่คณะครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการเรียนการสอน คือ สถานศึกษาขาดแคลนครู จำนวนครูไม่ครบชั้น ข้อเสนอแนะ ควรจัดรวมโรงเรียนของห้องเรียนที่อยู่ใกล้เคียงเข้าด้วยกัน ปัญหาทางด้านการบริหารงานวิชาการด้านการวัดและประเมินผล คือการวัดและประเมินผลไม่เป็นไปตามสภาพที่แท้จริง ข้อเสนอแนะ ควรมีการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศภายใน คือ การขาดการวางแผนการนิเทศ ข้อเสนอแนะ การวางแผนและการแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบในการนิเทศภายใน ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ คือ ขาดการส่งเสริมและการพัฒนาให้ครูได้ศึกษาดูงานในสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ข้อเสนอแนะ ควรวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนาครูให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการวิจัยการพัฒนา คือครูและบุคลากรในสถานศึกษาไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำงานวิจัยใน

ชั้นเรียน ข้อเสนอแนะควรดำเนินการส่งเสริมและจัดอบรมให้ความรู้และการทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการบริหาร โครงการทางวิชาการคือ ขาดการกำกับ ติดตามและ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ ควรวางแผนในการจัดทำโครงการทางวิชาการ โดยต้องกำกับ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านการบริหารระบบสารสนเทศคือ ขาดการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนา ข้อเสนอแนะ ควรจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศให้ครบทุกด้าน และปัญหาการบริหารงานวิชาการด้านประเมินผลงาน ทางวิชาการคือ ขาดการวางแผนในการประเมินผลงานทางวิชาการ

อภิรักษ์ นานาเกศ (2545 : 78) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการ ในการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาได้ปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะด้าน การจัดการเรียนการ สอนและด้านพัฒนาบุคลากร มีปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะด้านการ จัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยในชั้นเรียนและด้านการ ประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมัย สมสงวน (2545 : 83) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับ ความต้องการและความพึงพอใจ ในการบริหารวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยภาพรวมพบว่ามี อยู่ ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้านโดย เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก ไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้คือ งานอบรมทางวิชาการ งานวัดผลและ ประเมินผล งานนิเทศภายใน งานด้านการเรียนการสอน งานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ งาน ห้างสมุด และงานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ส่วนการเปรียบเทียบความ ต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดเลย จำแนกตามที่ตั้งโรงเรียน โดยภาพรวมพบว่ามีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ครูผู้สอนในโรงเรียนที่ตั้งในเทศบาลมีความต้องการในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าครูผู้สอน ในโรงเรียนที่ตั้งในองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนจำแนกตามเพศ ประสิทธิภาพของครูผู้สอนและขนาดโรงเรียนพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนตามทักษะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ประสิทธิภาพของครูผู้สอน โดยภาพรวมพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่มีประสิทธิภาพสอนระหว่าง 21 - 30 ปี มีความพึงพอใจมากกว่า ครูที่มีประสิทธิภาพสอนตั้งแต่ 10 ปีลงมา 11 - 20 ปี และ 31 ปีขึ้นไป ที่ตั้งโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่าครูที่สอนในโรงเรียนที่ตั้งในเขตเทศบาลมีความพึงพอใจในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมากกว่าครูที่สอนในโรงเรียนที่ตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับที่จำแนกตามเพศ และขนาด โรงเรียนพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

สปาร์ค (Spark, 1984: 2354 - A) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนในโรงเรียนระดับอำเภอของรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยมุ่งศึกษาจากโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด และโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนคือ ใช้ผลการสอบหรือหลักฐานคะแนนของโรงเรียนในระดับอำเภอ ในปี ค.ศ.1981 ใช้วิธีสำรวจข้อมูลโดยทางไปรษณีย์ ให้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน นโยบายและคุณภาพในการบริหารงาน และศึกษาความเที่ยงตรงของบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนระหว่างผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนที่สูงและต่ำ ผลการศึกษาพบว่า ในหลักการมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ หรือความสัมพันธ์ในระหว่างผลสัมฤทธิ์ในระดับอำเภอ และนโยบายการปฏิบัติงานและการรับรู้ในส่วนของกาให้บริการ ระหว่างผู้บริหารในระดับอำเภอกับผู้บริหารโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีสิ่งที่น่าสนใจว่าผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงของอำเภอ มักจะเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะจัดการให้มีการวางแผนการเป็นผู้นำ และมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ

มาร์เทลลาโร (Martellaro, 1984 : 1583) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของโรงเรียนที่มีผลสำเร็จทางวิชาการให้รัฐแม็กซิโก โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ในการควบคุมการศึกษา และอิทธิพลที่เป็นไปได้จากข้อมูลที่สามารถหามาได้ โดยใช้ตัวแปรจากผลสรุปการทดลองทักษะเบื้องต้นของนักเรียน ระดับชั้นที่ 5,8 และ 11 ในปี 1979 และ 1981 ในโรงเรียนนิวแม็กซิโก ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ในช่วงท้ายของการศึกษา พบว่าถึงแม้ความสัมพันธ์ที่พบตามแบบเพียร์สันว่ามีแนวโน้มจะบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ เช่น จำนวนร้อยละของนักเรียนได้เรียนมีศีลธรรมจรรยาของนักศึกษาเบื้องต้น และตัวแปรอื่นๆ จะถูกรวมในรูปแบบดังกล่าว ก็ไม่ปรากฏความสัมพันธ์และดูเหมือนว่าจะไม่มีเหตุผลใดที่จะเชื่อถือหรือยอมรับว่าขนาดของโรงเรียนจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ

โลโมเทย์ (Lomotey, 1985 : 2432 – A) ได้ทำการศึกษาเรื่องผู้บริหาร โรงเรียนผิวคำ ในโรงเรียนประถมศึกษาของชนผิวคำ ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ภาวะผู้นำในโรงเรียนและความสำเร็จของโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาในแนวทางต่างๆ ที่แสดงว่าผู้บริหาร โรงเรียนผิวคำในองค์ประกอบของความสำเร็จสูงในทางวิชาการอย่างมีนัยสำคัญโดยมุ่งศึกษาสำรวจ สัมภาษณ์ สอดถาม ในส่วนที่เป็นอิทธิพลของผู้บริหาร โรงเรียนคนผิวคำ จากการดำเนินการผลออกมาจากสามในสี่ของทั้งหมด พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนผิวคำมีคุณภาพทั่วไป และด้านอื่นๆ จะมีดังนี้

1. ความสำนึกในหน้าที่ ภาระรับผิดชอบ และลึกซึ้งในการศึกษาของนักเรียน
2. ทิศทางแห่งความเข้าใจที่เข้มแข็งในตัวนักเรียน และชุมชนที่ทำงานอยู่
3. ความมั่นใจหรือเชื่อถืออย่างจริงจังในความสามารถของนักเรียนผิวคำ

ทั้งหมดในการเรียนการสอน

จากงานวิจัยดังกล่าวมา สรุปได้ว่า งานวิชาการนั้นเป็นงานหลักของการ จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจึงมี ปัญหา อุปสรรค หลายประเด็นที่ควรได้รับรับการปรับปรุงแก้ไขคือ การจัดทำหลักสูตร และการนำหลักสูตร ไปใช้ ของสถานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญามีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำรงชีวิตมีความสุขได้บนพื้นฐานของความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล บุคลากรในสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างดีและก่อประโยชน์ต่อผู้เรียน การนำหลักสูตร ไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนผู้บริหาร

และครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการกระบวนการจัดการศึกษา มีการเตรียมการ วางแผน จัดการศึกษาทั้งประชุม อบรม ชี้แจง แนวทางวิธีการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำในกระบวนการเรียนการสอน การใช้ อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ทันสมัย การนิเทศติดตามการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง งบประมาณในการพัฒนาการศึกษามีเพียงพอกับความต้องการของ สถานศึกษา การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้เรียน มีมาตรฐานการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษามากน้อยเพียงใด และนำผลมา ปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อหาความแตกต่างระหว่าง บุคคล สามารถจัดการศึกษาได้ตามความต้องการของผู้เรียนตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คือ คุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ และพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY